

Ali Smith

TALVI

Kosmos

Ali Smith

TALVI

Kosmos

Lainaukset

Rachel Carson: Äänetön kevät, suom. Pertti Jotuni

Charles Dickens: Joulukuukausi, tuntematon suomentaja,
vuoden 1893 suomennosta mukaillen

Kaempfert-Twomey-Weisman-Wise: Puinen sydän, suom. Reino Helismaa

William Shakespeare: Cymbeline, suom. Lauri Sipari

William Shakespeare: Hamlet, suom. Paavo Cajander

F I
L I

FILI on tukenut tämän kirjan julkaisua.

Suomentaja on saanut tukea Suomen Kulttuurirahastolta.

Englanninkielinen alkuteos *Winter*

Copyright © Ali Smith, 2017

All rights reserved

Suomenkielinen laitos © Kristiina Drews ja

Kustannusyhtiö Kosmos 2022

ISBN 978-952-352-134-6

Kannen suunnittelu: Anna-Mari Tenhunen

Kannen kuva: Eeva Karhu

***KOSMOS**

Painettu EU:ssa

Sarah Danielille
leijonan luolassa
rakkaudella

ja Sarah Woodille
muß i' denn
rakkaudella

Kesän helteet taakses jäivät,
talven viimat raivokkaat.

WILLIAM SHAKESPEARE
SUOM. LAURI SIPARI

Maisema ohjaa omat kuvansa.

BARBARA HEPWORTH

Mutta jos luulet olevasi maailmankansalainen,
et ole kotoisin mistään.

THERESA MAY, 5.10.2016

Olemme astuneet mytologian maailmaan.

MURIEL SPARK

Pimeys on huokeaa.

CHARLES DICKENS

1

Jumala oli kuollut: ensi alkuun.

Myös romantiikka oli kuollut. Ritarillisuus oli kuollut. Runous, proosa, maalaustaide, kaikki kuolleet, samoin kuvataide. Kirja oli kuollut. Modernismi, postmodernismi, realismi ja surrealismi, kaikki kuolleet. Jazz oli kuollut, popmusiikki, disko, räppi, klassinen musiikki, kuolleet. Kulttuuri oli kuollut. Säädyllisyys, yhteiskunta ja perhearvot olivat kuolleet. Menneisyys oli kuollut. Historia oli kuollut. Hyvinvointivaltio oli kuollut. Poliitiikka oli kuollut. Demokratia oli kuollut. Kommunismi, fasismi, neoliberalismi ja kapitalismi, kaikki kuolleet, samoin marksismi, kuollut, ja feminismi myös kuollut. Poliittinen korrektius, kuollut. Rasismi oli kuollut. Uskonto oli kuollut. Ajattelu oli kuollut. Toivo oli kuollut. Totuus ja kuvitelma olivat kumpikin kuolleet. Media oli kuollut. Internet oli kuollut. Twitter,

instagram, facebook, google, kuolleet.

Rakkaus oli kuollut.

Kuolema oli kuollut.

Sangen moni asia oli kuollut.

Jotkut eivät kuitenkaan olleet kuolleet, ainakaan vielä.

Elämä ei ollut vielä kuollut. Vallankumous ei ollut kuollut. Rodullinen tasa-arvo ei ollut kuollut. Viha ei ollut kuollut.

Entä tietokone? Kuollut. TV? Kuollut. Radio? Kuollut. Matkapuhelimet olivat kuolleet. Akut olivat kuolleet. Avioliitot olivat kuolleet, seksielämä oli kuollut, keskustelu oli kuollut. Lehdet olivat kuolleita. Kukat olivat kuolleita, kuolleina maljakossaan.

Kuvitelkaa, että kaikkien näiden kuolleiden haamut kummittelevat teille. Kuvitelkaa, että kukan haamu kummittelee. Ei, vaan kuvitelkaa, että teille kummittelee (jos siis olisi olemassa kummittelua eikä vain neurooseja ja psykooseja) kukan haamu (jos siis olisi olemassa haamuja eikä vain mielikuvitusta).

Haamut puolestaan eivät olleet kuolleet, eivät täysin. Sen sijaan ilmeni seuraavia kysymyksiä:

ovatko haamut kuolleita

ovatko haamut kuolleita vai eläviä

ovatko haamut kuolettavia

mutta oli miten oli, unohtakaa haamut, karkottakaa ne mielestänne, sillä tämä ei ole kummitusjuttu,

vaikka tapahtumahetkellä onkin sydäntalven kirkas ja aurinkoinen, postmillenniaalisen ilmaston lämpenemiskauden jouluaattoamu (joulu oli sekin kuollut), ja tarina kertoo todellisen maailman todellisista tapahtumista, mukana oikeita ihmisiä reaaliajassa oikealla maapallolla (niin ja maapallo, sekin oli kuollut):

Hyvää huomenta, Sophia Cleves sanoi. Hauskaa jouluaattoa.

Hän puhui irtonaiselle päälle.

Se oli lapsen pää, pelkkä pää ilman vartaloa, ja se leijui itsekseen ilmassa.

Sinnikäs se oli, tämä pää. Se oli nyt talossa neljättä päivää; kun hän oli aamulla avannut silmänsä, se oli ollut yhä täällä, tällä kertaa leijumassa pesualtaan yläpuolella ja katselemassa itseään peilistä. Kun hän puhui sille, se käännähti heti häntä kohti, ja hänet nähdessään se – voiko sanoa että olio, jolla ei ole kaulaa eikä harteita, kumartaa? ainakin se kallisti itseään, ikään kuin nyökkäsi katse kunnioittavasti maahan luotuna, kohottautui sitten kohteliaasti ja iloisesti – kumarrus vai niaus? Oliko se mies- vai naispuolinen? Ainakin se oli sangen hyvätapainen, kohtelias, kiltin ja kohteliaan lapsen

pää (ehkei puhetaito ollut vielä kehittynyt, koska se pysytteli vaiti), nyt verkkomelonin kokoinen (oliko se kohtalon ivaa vai hänen vajavaisuuttaan: pärjää paremmin melonien kuin lasten kanssa? hänen onnekseen Arthur oli pienenä hoksannut nopeasti, että lapsissa hän arvosti pyrkimystä päästä eroon lapsellisuudesta), tosin se poikkesi suuresti melonista koska sillä oli kasvot ja tuuhea tukka, muutaman sentin itse päätä pitempi, paksu, pörröinen, tumma ja taipuisa tukka, oikeastaan aika romanttinen, niin kuin minikokoisella ritarilla, mikäli se oli miespuolinen, ja jos se taas oli naispuolinen, se toi mieleen sen pudonneilla lehdillä koristautuneen lapsen, joka seisoi pariisilaisessa puistossa selin kameraan vanhassa mustavalkoisessa postikortissa, kuvassa jonka oli ottanut ranskalainen tuhatyhdeksänsataaluvulla elänyt valokuvaaja Édouard Boubat (*petite fille aux feuilles mortes jardin du Luxembourg Paris 1946*), ja kun Sophia oli tänä aamuna herännyt ja nähnyt taas pään takaapäin, sen hiukset olivat kohoilleet lumoavasti keskuslämmityksen ilmavirrassa, mutta vain toiselta puolen, siltä puolen joka oli kääntynyt patteriin päin; nyt hiukset aaltoilivat ja leyhyivät lyhyinä välähdyksinä keinahtelevan pään hakiessa tasapainoaan – aivan niin kuin pehmentävän linssin läpi kuvatun ihmisen hiukset hidastetussa sampoomainoksessa. Näetkö nyt? Sampoomainos ei ole haamu eikä aave. Siinä ei ole mitään pelottavaa.

(Paitsi jos sampoomainokset, tai ehkä kaikki mainokset, tosiasiaassa ovat pelottavia visioita elävistä kuolleista, mutta me olemme niin tottuneet niihin, ettemme enää kauhistu.)

Oli miten oli, tämä pää ei ollut lainkaan kauhistuttava. Se oli herttainen ja kaikessa kohteliaisuudessaan kaino, eikä tällaisia määreitä liitetä kuolleeseen olentoon tai ajatukseen kuolleen olennon verenhimoisesta hengestä – eikä pää vaikuttanut vähääkään kuolleelta, joskin saattoi olla, että se oli hitusen karmeampi alapuolelta, siitä kohden mistä kaula olisi joskus alkanut, missä erottui kaukainen aavistus jotain elimellisempää, repaleisempaa, lihaisampaa.

Mutta kaikki sellaiseen viittaava oli visusti hiusten ja leuan suojassa eikä pistänyt ensimmäisenä silmään; sen sijaan huomio kiinnittyi pään *elävyyteen*, sen lämpöä huokuvaan käytökseen, ja kun se keikkui ja nyökkäili iloisesti ilmassa Sophian vieressä kuin pikkuinen vihreä poiju leppeillä laineilla sillä aikaa kun hän pesi kasvonsa ja harjasi hampaansa, ja kun se liiteli ilmastavasti Sophian edellä portaita alas ja kierteli alemmalla tasanteella kuihtuneiden orkideojen pölyttyneitä oksia ja pujahteli niiden välistä kuin pikkuruinen planeetta omassa mikrokosmoksessaan, se säteili suurempaa suopectta kuin mikään Sophian toistaiseksi näkemä Buddhan, kupidon tai pöllämystyneen joulukelien maalattu pää.

Keittiössä Sophia pani espressopannuun vettä ja kahvia. Hän kiersi pannun yläosan kiinni ja sytytti

kaasuliekin. Siinä samassa pää kavahti äkillistä lämpöä. Sen silmistä kuvastui nauru. Kuin hassutellakseen se uskaltautui liekkien lähelle ja perääntyi taas kauemmas.

Sinun tukkasi syttyy palamaan, Sophia sanoi.

Pää pudisti päätään. Se nauroi. Ihastuneena.

Mahtaako se tietää mikä on joulu, mikä on jouluaatto?

Kukapa lapsi ei tietäisi?

Mietin millaisia junat ovat nykyään. Tahtoisikohan se lähteä kanssani Lontooseen. Voitaisiin käydä Hamleysin lelukaupassa. Katsomassa jouluvaloja.

Voitaisiin käydä eläintarhassa. Onkohan se edes käynyt eläintarhassa. Lapset rakastavat eläintarhaa. Mahtaakohan eläintarha olla auki näin joulun alla. Tai sitten voitaisiin käydä katsomassa, tuota noin, vaikka vartiosotilaita, ne ainakin seisovat paikallaan oli joulu tai ei, punaisissa mantteleissaan, karhunnahkalakit päässä. Siinä sitä olisi jotakin. Tai tiedemuseossa, missä voi nähdä kaikenlaista, esimerkiksi omat kämmenluunsa.

(Ai niin.

Päällä ei ollut käsiä.)

No jaa, minä voisin painella nappeja sen puolesta niissä interaktiivisissa kohteissa, voisin tehdä sen puolesta kaiken mihin se ei itse pysty. Tai sitten Victoria and Albert. Uskomatonta kauneutta, oli nuori tai vanha. Luonnonhistoriallinen museo. Voin piilottaa sen takkini sisään. Otan mukaan ison kassin. Leikkaan

siihen silmänreiät. Laitan kassin pohjalle huivin tai villapuseron, jotakin pehmeää.

Pää oli ikkunalaudalla nuuhkimassa marketin timjamiruukun rippeitä. Se sulki silmänsä nautinnollisen näköisenä. Se hieroi otsaansa pikkuruisiin lehtiin. Keittiöön tulvahti timjamin tuoksu, ja ruukku tipahti tiskialtaaseen.

Kun kasvi nyt sattui olemaan altaassa, Sophia avasi hanan ja tarjosi sille juotavaa.

Sitten hän kävi pöydän ääreen juomaan kahvia. Pää asettui hedelmäkulhon viereen: omenia, sitruunoita. Nyt ruokapöytä oli kuin mikäkin taiteellinen vitsi, Magritten laatima installaatio tai maalaus nimeltä Tämä ei ole pää; ei, tai pikemminkin mieleen tuli Dalí, tai De Chiricon päät, paitsi että tämä oli hauskempi, niin kuin Duchamp joka piirsi Mona Lisalle viikset, tai jopa jokin Cézannen pöytä-asetelma, Cézannen jota Sophia oli aina pitänyt toisaalta hämmentävänä ja toisaalta virkistävänä, hän nimittäin paljastaa, vaikka sitä onkin vaikea uskoa, että omenien ja appelsiinien kaltaiset ilmiöt voivat olla sinisiä ja sinipunaisia ja ilmentää värejä joita ei olisi ikinä uskonut niissä olevan.

Hän oli hiljattain nähnyt sanomalehdessä Louvressa otetun kuvan ihmismuurista seisomassa sen seinän edessä, jolle Mona Lisa on ripustettu. Itse hän oli nähnyt aidon Mona Lisan kauan ennen kuin oli saanut Arthurin, eli toisin sanoen kolme vuosikymmentä sitten, ja jo siihen aikaan itse maalausta oli ollut

vaikea nähdä, koska sen edessä oli seissyt valtava ihmisjoukko ottamassa siitä valokuvia. Kaiken lisäksi mestariteos oli ollut yllättävän pieni, paljon pienempi kuin hän oli kuuluisalta mestariteokselta odottanut. Ehkä sen edessä tungeksiva väkijoukko oli saanut sen näyttämään katsojan silmissä pienemmältä.

Mutta ero nykyhetkeen oli siinä, että nyt maalauksen edessä seisovat ihmiset eivät vaivautuneet edes kääntymään sitä kohti. Enimmäkseen he seisovat selin siihen kuvatakseen itseään sen edessä; nykyään tämä vanha maalaus hymyili ylimielistä hymyään päin ihmisten selkää, ihmisten jotka pitelivät puhelimiaan korkealla päänsä päällä. Ihmiset näyttivät siltä kuin tekisivät kunniaa. Mutta mille?

Maalauksen edessä avautuvalle tilalle, jossa ihmiset seisovat katsomatta maalausta?

Itselleen?

Pöydällä lepäävä pää kohotti hänelle kulmakarvojaan. Se suuntasi häneen vienon Mona Lisa -hymyn, ikään kuin osaisi lukea hänen ajatuksensa.

Onpa hauskaa. Onpa nokkelaa.

National Gallery? Miten olisi – pitäisikö se siitä? Tai Tate Modern?

Mutta nämä kaikki, jos ne edes olisivat jouluaattona auki, sulkisivat ovensa puolilta päivin, ja junat lakkaisivat kulkemasta.

Joten. Ei Lontooseen.

Mitä sitten? Kävelyretki kalliolle?

Mutta entä jos pää lentäisi tuulenpuuskassa mereen?

Talvi, iloton vuodenaika.
Pureva tuuli, routainen maa.
Lyhimmät päivät ja pisimmät
yöt. Puut värisevät paljaina.
Kesän lehdet? Kuollutta ros-
kaa. Mutta talvi tekee kaiken
näkyväksi. Missä on jäätä,
on myös tulta. Sekalainen
seurue kokoontuu yhteen
jouluksi, mutta onko jättimäi-
sessä talossa tilaa jokaiselle?
Käsillä on vuodenaika, joka
opettaa meidät selviytymään.
Täältä tulee Talvi.

KL 84.2

ISBN 978-952-352-134-6